

Voorbeelduitwerkingen domein G vwo

Subdomein G1: Politieke en sociale participatie

25. De kandidaat kan onderscheid maken tussen de verschillende vormen van politieke en sociale participatie. Tevens kan hij de wenselijkheid van participatie beoordelen met behulp van hoofd- en kernconcepten.

Verschillen tussen politieke en sociale participatie

Bij politieke participatie kan gedacht worden aan: communiceren met beleidmakers, wensen en eisen kenbaar maken, beleid beïnvloeden, lidmaatschap van politieke partijen, stemmen, lobbyen, protestactiviteiten. Bij sociale participatie kan gedacht worden aan lidmaatschap en actieve betrokkenheid bij verenigingen en organisaties zonder expliciet politiek doel, burgerinitiatieven op buurt-, wijk of dorpsniveau.

Verschillende vormen van politieke participatie

Gedacht kan worden aan:

- Conventionele participatie: stemmen bij verkiezingen, lidmaatschap partijen en andere politieke organisaties, deelname aan burgerinitiatieven, tekenen van een petitie, schrijven van brieven, lobbyen, inspraak, et cetera.
- (Vreedzame) protestactiviteiten: demonstraties, bezettingen, boycots.
- Gewelddadige vormen van protest.
- Individueel, in groepsverband of via organisaties.

Wenselijkheid van politieke en sociale participatie beoordelen met behulp van hoofd- en kernconcepten

Gedacht kan worden aan de volgende concepten:

- Binding en sociale cohesie (is participatie een voorwaarde voor sociale cohesie?).
- Het verschil tussen macht en gezag (leidt o.a. participatie ertoe dat we macht gaan zien als gezag?),
- Individualisering.
- Politieke socialisatie (bevordert politieke en sociale participatie politieke socialisatie in een bepaalde richting?).
- Ideologie (hoe denken verschillende ideologieën over participatie?).
- Sociale ongelijkheid (wat is het verband tussen sociale ongelijkheid en de mate van participatie?),
- Representativiteit.

Subdomein G2: Het belang van verkiezingen

26. De kandidaat kan met behulp van hoofd- en kernconcepten beschrijven wat het belang is van vrije en eerlijke verkiezingen.

Actuele verkiezingen

Bij deze eindterm kan gedacht worden aan een vergelijking tussen Nederland en een land dat verkiezingen organiseert die minder eerlijk en vrij zijn. Meestal zult u dit onderwerp behandelen als er in Nederland verkiezingen zijn. Indien mogelijk kunt u deze verkiezingen vergelijken met de verkiezingen in een ander land dat ongeveer in diezelfde periode naar de stembus gaat, maar waar de verkiezingen niet vrij en eerlijk zijn. Dat maakt dat het belang van vrije en eerlijke verkiezingen voor leerlingen niet alleen theoretische betekenis krijgt, omdat kan worden geanalyseerd wat de gevolgen van onvrije en oneerlijke verkiezingen in een actuele situatie elders op de wereld zijn.

Voorwaarden voor vrije en eerlijke verkiezingen

Gedacht kan worden aan: vrijheid van pers, vrijheid van meningsuiting, vrijheid van organisatie, het gebruik kunnen maken van actief en passief kiesrecht, pluriformiteit in de media, toegang tot de media, de inrichting van het stemlokaal, het stemgeheim, verbod op het maken van foto's en filmopnames het stemlokaal, de neutraliteit van de leden van het stembureau, etc.

Het belang van vrije verkiezingen

Gedacht kan worden aan: gereguleerde en vreedzame wisseling van de macht, legitimiteit van de politieke macht, invloed van de burgers op het beleid. Van de volgende hoofd- en kernconcepten kan gebruik worden gemaakt bij het beschrijven van het belang van vrije verkiezingen: binding en sociale cohesie (hoe dragen vrije en eerlijke verkiezingen bij aan sociale cohesie?), politieke socialisatie (vrije en onvrije verkiezingen dragen bij aan politieke socialisatie), representatie/representativiteit, democratisering, macht en gezag, groepsvorming.

Subdomein G3: Verkiezingen in Nederland en een ander land

27. De kandidaat kan de hoofdlijnen van het Nederlandse politieke (kies)stelsel en dat van een ander land, beschrijven. Tevens kan hij de voor- en nadelen ervan benoemen en kan analyseren/onderzoeken hoe deze stelsels het politieke proces in beide landen beïnvloeden.

Hoofdlijnen van het Nederlandse (kies)stelsel

Bij de beschrijving van het Nederlandse stelsel kan gedacht worden aan: een parlementair stelsel, benoemde burgemeester en andere gezagdragers, evenredige vertegenwoordiging, bij Kamerverkiezingen vormt het hele land één kiesdistrict en is de kiesdrempel gelijk aan de kiesdeler, kieslijsten per partij, voorkeurstemmen (open lijsten), verdeling restzetels.

Vergelijking met het stelsel van een ander land

Bij de beschrijving van het kiesstelsel van een ander land kan gedacht worden aan een land dat op meerdere fronten verschilt van Nederland. U kunt dit land zelf kiezen, of het door leerlingen laten kiezen (eventueel uit een lijst landen die u heeft geselecteerd). Denk aan: een presidentieel stelsel zoals in de VS of semi-presidentieel stelsel zoals in Frankrijk, gekozen burgemeesters en andere gezagdragers, enkelvoudige of meervoudige kiesdistricten, een meerderheidsstelsel (een relatieve of absolute meerderheid), een kiesdrempel, gesloten lijsten (voorkeurstemmen niet mogelijk), een personenstelsel: kiezers geven op het stembiljet aan welke personen in het parlement moeten komen door ze te nummeren (Ierland).

Voor- en nadelen benoemen

Bij het beschrijven van voor- en nadelen moet benoemd worden dat wat voor de één een voordeel is, voor de ander een nadeel kan zijn. Zo kan een goede band tussen kiezer en gekozenen worden opgevat als een voordeel, maar ook als een nadeel (cliëntelisme).

U kunt de leerlingen vragen zelf te bedenken wat voor- en nadelen van verschillende stelsels zijn, of hen op zoek laten gaan naar informatie over de plus- en minpunten van de stelsels.

Voor vwo komt daar bij dat leerlingen analyseren/onderzoeken hoe deze stelsels het politieke proces in beide landen beïnvloeden. Denk daarbij aan:

- de gevolgen van het kiesstelsel voor de representativiteit van de volksvertegenwoordiging, de noodzaak van coalitievorming, de rol van politieke partijen, het aantal partijen, de assertiviteit van

kandidaten, de zelfstandigheid van fractieleden en de mate van fractiediscipline, cliëntelisme, campagnefinanciering.

- De gevolgen van een parlementair of (semi)presidentieel stelsel voor het politieke proces. Wat voor gevolgen heeft het bijvoorbeeld als de wetgevende en de uitvoerende macht een direct mandaat van de kiezers hebben?

Subdomein G4: Deelname aan de verkiezingen

28. De kandidaat kan de verschuivingen in de deelname aan verkiezingen in Nederland en in een ander land beschrijven. Tevens kan hij de samenstelling van de electorale achterban van de belangrijkste politieke partijen en bewegingen in Nederland en in dat andere land beschrijven.

Verschuivingen in de deelname aan verkiezingen

U kunt leerlingen vragen hoe de deelname aan verkiezingen (opkomst) in Nederland zich de afgelopen dertig jaar heeft ontwikkeld en welke groepen meer en minder deelnemen. Ook kunt u hen vragen op te zoeken wat de verschillen in opkomst zijn tussen Tweede Kamerverkiezingen, Europese verkiezingen, gemeenteraadsverkiezingen en provinciale verkiezingen en te verklaren waar die verschillen door veroorzaakt worden.

Veranderingen in de achterban van politieke partijen en bewegingen.

U kunt leerlingen vragen hoe de electorale achterban van de belangrijke politieke partijen in Nederland samengesteld is (onder andere qua leeftijd, geslacht, opleiding, regionale spreiding, stad/platteland, etniciteit en inkomen) en wat daarin in de afgelopen 30 jaar veranderd is.

Veranderingen in standpunten van partijen

U kunt leerlingen vragen met welke onderwerpen en standpunten partijen zich bij een actuele verkiezing in Nederland profileren en in welke mate er een relatie is met de standpunten van de achterban van de desbetreffende partij. Ook kan hen worden gevraagd of die onderwerpen en standpunten in de afgelopen 30 jaar veranderd zijn.

Media, opiniepeilingen, stemhulpen

Gedacht kan worden aan de rol van campagneverslaggeving, opiniepeilingen en stemhulpen bij actuele verkiezingen (en verkiezingen in de afgelopen 30 jaar) en het verband tussen die factoren en de opkomst bij verkiezingen, de verschuivingen in de achterban van partijen en de standpunten van partijen.

Voor Vwo kunt u dezelfde beschrijvingen steeds (laten) toepassen op Nederland én een ander land. U kunt daarvoor hetzelfde land nemen dat u bij G3 heeft gekozen, maar u kunt ook (groepjes) leerlingen een eigen land laten kiezen. Eventueel uit een lijst met door u geselecteerde landen.

